

Н. О. Клименко,
канд. філол. наук
УДК 070. 4 :364. 14] (477) (045)

Проблеми дитинства та материнства на сторінках видань для жінок і родини: специфіка подання (на матеріалах журналів "Единственная", "Мир Семьи", "Мама и я")

У статті здійснено аналіз специфіки висвітлення проблем матері та дитини на сторінках журналів "Единственная", "Мир семьи", "Мама и я" (у проблемно-тематичному та жанровому аспектах). З'ясовано, що предметом зацікавленості вказаних видань є медичні, психологічні та соціальні проблеми, що стосуються жінок і дітей. Висвітлюючи їх, автори публікацій частіше вдаються до інформаційної замітки, репортажу, інтерв'ю; активно насичують сторінки видань рекомендаціями (порадами), залучають листи читачок, інколи вдаються до проблемних статей (але не в чистому вигляді). Серед художньо-публіцистичних жанрів надають перевагу "життєвим історіям".

Ключові слова: родинно-побутові видання, жіночий журнал, інформаційна замітка, репортаж, проблемна стаття, "життєва історія".

Klymenko Natalya. Problems of childhood and motherhood on the pages of magazines for women and family: specificity of presentation (case study of the magazines "Yedinstvennaya" ("The only one"), "Mir semyi" ("Family World"), "Mama i ya" ("My Mom and I")) .

The article analyses specificity of mom-and-kid problems' coverage in the magazines "Yedinstvennaya" ("The only one"), "Mir semyi" ("Family World"), "Mama i ya" ("My Mom and I") in problem, topical and genre aspects.

The evidence shows that subject of interest of the editions is medical, psychological and social problems of women and kids. The authors of publications refer to information notes, reporting and interview for elucidating these problems; they also actively fill the pages with recommendations (advice), add readers' letters and sometimes apply genre of problematic articles, but not in its pure form. The authors give preference to "trivial story" among other fiction and journalistic genres.

Keywords: family and home editions, magazine for women, information note, reporting, problematic article, "trivial story".

Клименко Н. А. Проблемы детства и материнства на страницах изданий для женщин и семьи: специфика подачи (на материалах журналов "Единственная", "Мир семьи", "Мама и я").

В статье проанализирована специфика освещения проблем матери и ребенка журналами "Единственная", "Мир семьи", "Мама и я" (в проблемно-тематическом и жанровом аспектах). Выяснено, что предметом интереса названных изданий являются медицинские, психологические и социальные проблемы, касающиеся женщин и детей. Освещая их, авторы материалов используют информационную заметку, репортаж, интервью; активно насыщают страницы изданий рекомендациями (советами), приобщают письма читательниц, иногда обращаются к жанру проблемной статьи (но не в чистом виде). Среди художественно-публицистических жанров отдают предпочтение "житейским историям".

Ключевые слова: семейно-бытовые издания, женский журнал, информационная заметка, репортаж, проблемная статья, "житейская история".

Серед найголовніших проблем суспільства, що широко висвітлюються ЗМІ, є проблеми дитинства і материнства. Ці соціальні інститути більше за інших постраждали під час процесів перебудови і на сучасному етапі потребують пильної уваги і докорінних змін.

У працях російських дослідників Н. Ажгихіної [1; 2], Л. Грибанової [3], Ю. Гусевої [4], І. Проневської [5] та інших значна увага приділяється аналізу проблем жіноцтва, визначенню

статусу жінки в сучасному суспільстві, характеристиці становища дітей (з огляду на аналіз сучасної преси). І хоча певні паралелі простежуються досить чітко, все ж таки бракує вітчизняних наукових розвідок щодо визначеної теми. Окрім того, у працях згаданих дослідників практично не розглядається жанровий аспект подання матеріалів жіночої і дитячої проблематики. Наведені зауваження безумовно свідчать про актуальність статті.

Отже, метою роботи є аналіз специфіки подання проблем дитинства та материнства на сторінках видань для жінок і родини (журналів "Единственная", "Мир семьи", "Мама и я"). Для досягнення мети було використано такі методи дослідження: аналіз і синтез під час вироблення наукової концепції, типологічний аналіз, метод спостереження.

Слід зауважити, що порівняно з попереднім періодом розвитку, типологічна структура преси для жінок зазнала якісних перетворень: змінився характер видавця (колективи редакцій, видавництва, акціонерні товариства, фірми, об'єднання й організації); цільове призначення видань – це, головним чином, надання допомоги жінці та її сім'ї в соціальній і побутовій сферах; зміст (він відсторонений від політичних питань і обмежується особистими, рідше професійними інтересами жінки); внутрішньоструктурний розподіл (незважаючи на кількість видань, виникають і виникають схожі за тематичною спрямованістю, наприклад, "Мой ребенок", "Твой малыш" і "Мама и я"; "Мир семьи" і "Хорошие родители").

Окрім того, поступово змінюються функції видань, присвячених висвітленню проблем жінок: розширюється консультативний напрям – за допомогою порад, рекомендацій, рецептів колективи редакцій намагаються вдосконалити домашній побут жінки-матері, жінки-дружини; розширюються розділи й рубрики, присвячені веденню домашнього господарства, рукоділлю (наприклад, досить великими вони є у журналах "Единственная", "Мир семьи", та ін.); з'являються розважальні й культурно-просвітницькі напрями (друкуються ігри для дітей, цікаві історії для жінок, анекдоти, рубрики "Говорять діти", які цікаво читати усій родині). Таким чином, більшість журналів для жінок трансформуються у видання для жінки та її сім'ї, тобто у родинно-побутові видання.

Цей тип включає видання, присвячені домашньому господарству, моді, кулінарії, вихованню дітей, здоров'ю жінки й таке інше. Головна орієнтація таких журналів на жінок-обивательок, які присвятили себе сімейним справам, а також на незаміжніх, які готуються до сімейного життя. Читачки цих журналів далекі не тільки від політики, ідеології тощо, але, як правило, і від суспільних проблем ("Единственная", "Женский мир", "Мир семьи", "Хорошие родители", "Мой ребенок" та інші). Важливо підкреслити, що проблемно-тематичний інтерес цих видань ґрунтується на зміцненні статусу сім'ї.

Як відомо, сім'я є і залишається природним середовищем для фізичного, психічного, соціального і духовного розвитку дитини, її ма-

теріального забезпечення і несе відповідальність за створення належних умов для цього [6, 39–40]. Саме тому багато сторінок журналів "Единственная", "Мир семьи", "Мама и я" присвячено збереженню здоров'я матері та дитини. Наприклад, в журналі "Единственная" вміщено поради і рекомендації лікарів про те, як стежити за фізичним розвитком і здоров'ям малюків: "Принимаем солнечные ванны с детьми" (2006, № 8), "Гельминтоз – опасное соседство" (2006, № 9), але у журналі "Мама и я" таких порад і матеріалів з рекомендаціями набагато більше. Назви рубрик говорять самі за себе: "9 месяцев", "Педиатрия от А до Я", "Детская кухня", "Уход". Велика кількість такого матеріалу пояснюється тим, що діти віком до 1 року потребують підвищеної уваги і догляду. У журналі "Мир семьи" також багато статей присвячено фізичному здоров'ю дитини, наприклад, публікації "Дети леса" (2007, № 6), "Солнце, воздух и вода – наши лучшие друзья" (2007, № 6) – про здоровий спосіб життя, корисний і правильний відпочинок на природі.

Важливим є не тільки фізичне, але й психічне здоров'я як жінки-матері, так і дитини. У журналі "Единственная" багато матеріалів присвячено аналізу психічного стану жінки після розлучення. Пропонуються "життєві історії" жінок, які змогли впоратися із цією проблемою і стали успішними – рубрика "Репортаж", або надаються поради, як вийти заміж вдруге, знайти порядного чоловіка і гарного батька (стаття "Одинокая мама в поисках мужа" [7, 12–15]).

Зауважимо, що журнал "Единственная" вважає за необхідне показати читачкам широкий спектр позитивних прикладів того, як треба жити, не втрачаючи, наприклад, потребу в самореалізації, виховуючи в собі активність і наполегливість у досягненні мети. Оптимістичні, зі щасливими фіналами історії з життя "успішних жінок" виконують терапевтичну функцію, допомагаючи читачці впоратися із власною проблемою, так би мовити, відкривають жінкам двері у життя, наповнене змістом, роблять його цікавим й повноцінним. Наприклад, позитивний образ "успішної ділової жінки" представлений у "психорубриці" "Личный триумф" журналу "Единственная"; різні моделі самореалізації жінки (на прикладі конкретних жіночих історій) вміщено в рубриці "Наши гости" журналу "Мир семьи".

Інша проблема, яка пов'язана із психічним здоров'ям жінки – це проблема післяпологової депресії. Журнал "Мама и я" останнім часом започаткував нову рубрику "Территория мамы". У № 2 за 2008 рік цього журналу надруковано матеріал під назвою "Послеродовая депрессия

отступит". Окрім аналізу факторів, які можуть впливати на виникнення післяпологової депресії, в публікації вміщено поради і рекомендації щодо виходу з цього небажаного для матері психологічного стану. Про післяпологову депресію йдеться і в рубриці "Наша семья: отношения" журналу "Мир семьи" (2007, № 6), де читачкам запропоновано матеріал під назвою "Здравствуй, грусть!", який містить аналіз проблеми та поради й рекомендації фахівців щодо її вирішення. Листи вдячних жінок, які у великій кількості надходять до редакцій журналів, свідчать про те, що знання теоретичних основ про фізіологічні й психологічні функції організму дозволяють жінці вступити в цей переломний період свого життя без відчуття страху, невпевненості й самотності.

Чимало уваги журнал "Единственная" приділяє такій гострій проблемі, як домашнє насильство. За даними Інституту соціальних досліджень НАН України, більше половини жінок зазнають знуцання в родині. За останні три роки кількість убивств, скоєних на ґрунті домашнього насильства, зросла більш як удвічі. У № 9 журналу "Единственная" за 2006 рік у рубриці "Репортаж" вміщено статтю з гучною назвою "Шокирующая правда о домашнем насилии в Украине". Статті передую епіграф з наступним текстом: "Почти половина тех, кто читает эту статью, были жертвами домашнего насилия. Каждая вторая подвергалась словесным унижениям, каждая третья – сексуальному насилию со стороны партнера". Текст епіграфу загострює проблему, породжує у читачок цілий спектр почуттів і емоцій (здивування, цікавість, жах), намагання дізнатися все про це болюче питання. Стаття містить дані, які підтверджують сумну офіційну статистику: від насильства в родині страждає до 60 % жінок. Загальна оцінка стосунків у родинах показала, що в 19 % родин мають місце ворожість і образи, у 10 % – фізичне насильство, і від 30 % до 40 % усіх дзвінків, що надходять у відділення міліції, пов'язані з домашнім насильством, включаючи насильство фізичне. Найстрашніше те, що "в 7 случаях из 10 от жестокости мужчины страдает не только его жена, но и дети" [8, 70].

Зауважимо, що проблема домашнього насильства подається в жіночому журналі насамперед як проблема психологічна (про це свідчать коментарі психологів, психоаналітиків), а потім вже як соціальна. У публікації надаються поради щодо запобігання насильства, наводяться статистичні дані, вміщено розповіді жінок, які стали жертвами насильства, представлені аналізи експертів.

Конфліктна атмосфера сім'ї, як відомо, формує конфліктний характер дитини або риси

приспосованця, який поводить себе нещиро. Від конфліктності й нещирості страждає як сама дитина, так і навколишні, у першу чергу – батьки. Отже, саме батькам, яким не байдуже благополуччя їхніх дітей і їхнє особисте майбутнє, необхідна компетентність у виконанні подружніх і батьківських функцій. Саме тому велика кількість матеріалів у журналах "Единственная", "Мир семьи", "Мама и я" присвячена порадам і рекомендаціям батькам щодо розумового, морального та психічного розвитку дітей. Як приклад можна навести публікацію "Воспитай малыша личностью", вміщену в журналі "Единственная" (2006, № 1). Стаття побудована у вигляді порад і рекомендацій. Їй передую великого розміру фотоілюстрація жінки з дитиною. Поради фахівців (лікарів, психологів) виділені кольором, відмінним від кольору усієї статті, в окрему колонку, щоб відразу привернути увагу батьків.

Рубрика "Развитие" журналу "Мама и я" також присвячена особливостям психічного й розумового розвитку немовляти. Поради і пропозиції щодо всебічного розвитку дитини пропонуються також у рубриці "Наши дети: семейная игротерапия" журналу "Мир семьи". Матеріали рубрики "Наши дети: мы растем" цього ж журналу розповідають про те, які методики краще застосовувати під час занять із дітьми, до яких методик необхідно звертатись у разі раннього розвитку дитини. Автори публікацій, вміщених у рубриці "Наши дети: школьники" журналу "Мир семьи", також не забувають і про школярів: їхнім проблемам присвячені статті "Первые трудности первоклашек" [9, 46–49] і "Первый раз – в пятый класс" [10, 50–52].

На сторінках журналів "Единственная", "Мир семьи", "Мама и я" також вміщено багато матеріалів, присвячених проблемам виховання дітей з особливими потребами. Такі проблеми піднімаються самими читачками журналів. Наприклад, у рубриці "Любимое письмо" журналу "Единственная" № 1 за 2006 р. надруковано лист читачки з Павлограду, в якому жінка розповідає про свою доньку, хвору на ДЦП, і зізнається, що саме піклування про доньку допомагає їй не втрачати оптимізму і жити під девізом: "У нас все хорошо! И будет еще лучше!" [11, 12].

У рубриці "Это мой опыт" журналу "Мама и я" батьки діляться досвідом догляду за дітьми, які народилися з дефектами, фізичними вадами і патологіями. Наприклад, про це йдеться у матеріалі "Чудеса бывают" [12, 60–61].

Як відомо, сім'я виступає основним джерелом матеріальної та емоційної підтримки, психологічного захисту, засобом збереження і передачі національно-культурних і загальнолюд-

ських цінностей прийдешнім поколінням. У першу чергу сім'я повинна залучати дітей до освіти, культури і прищеплювати загальнолюдські норми суспільного життя. На сторінках журналів "Единственная" і "Мир семьи" пропагується ідеальний образ родини, про що свідчать численні фотоілюстрації, історії щасливих і дружніх родин, багатодітних сімей. Так, у рубриці "Женская судьба" журналу "Единственная" (2006, № 4) вміщено матеріал, присвячений багатодітній родині священика. Стаття має ліричну і, теплу назву "Любовь, помноженная на 12". В іншому номері цього ж журналу в рубриці "Моя история" натрапляємо на публікацію, присвячену проблемі усиновлення дітей "Мы не скрываем, что усыновили наших детей" (2006, № 1). Про усиновлення йдеться й у матеріалі "У нашего будущего малыша уже есть старший брат" [13, 13–14], присвяченому рішення відомої гімнастки Лілії Підкопаєвої усиновити хлопчика із донецького дитячого будинку "Малышко".

Із проблемою усиновлення дуже тісно пов'язані проблеми бездітних шлюбів, жіночої й чоловічої безплідності. У рубриці "Наша семья: ждем ребенка" в журналі "Мир семьи" № 9 за 2008 р. вміщено матеріал "Мама напрокат или суррогатное материнство", в якому розглядається досить суперечливий спосіб стати батьками – знайти сурогатну матір. У рубриці "Наше здоровье: семья" ("Мир семьи" № 6 за 2008 р.) вміщено статтю "Ребенок "из пробирки", присвячену проблемі штучного запліднення. На початку статті зазначається: "По статистике, едва ли не каждая пятая пара в Украине имеет проблемы с деторождением. Родителей, мечтающих о долгожданном наследнике в нашей стране около миллиона" [14, 62]. Це зауваження зайвий раз свідчить про актуальність проблеми, що піднімається на сторінках жіночих і сімейних журналів.

Не менш актуальною для сучасного суспільства є проблема соціального сирітства. Конвенцією ООН про права дитини та Законом України "Про охорону дитинства" закріплено право кожної дитини на сімейне виховання та батьківське піклування [15, 29–30]. Але "дітей вулиці", соціальних сиріт в Україні стає дедалі більше. У журналі "Единственная" під рубрикою "С надеждой и любовью" часто вміщують невеликі за обсягом інформаційні замітки, або досить великі повноцінні статті, в яких повідомляється про допомогу різних благодійних фондів або видатних людей знедоленим, хворим дітям, дітям-сиротам. Так, у № 8 за 2006 р. вміщено матеріал під назвою "Пусть всегда буду я". У ньому повідомляється про створення Лілією Підкопаєвою благодійного фонду "Здоровье поколений"

з метою "победить сиротство и страшные болезни детей, такие как рак, туберкулез, ВИЧ" [16, 115]. У цьому ж номері на сторінці 128 знаходимо інформаційну замітку під назвою "Зов джунглей", в якій вміщено повідомлення про перегляд дітьми-сиротами мюзиклу з однойменною назвою. Поряд із заміткою надруковано фотографію дітей з підписом, який відразу привертає увагу: "Эти дети впервые побывали в театре" [17, 128].

Аналізуючи подібні замітки, можна звернути увагу й на таку річ: усі вони містять інформацію в один чи два рядки, що, наприклад, Благодійний фонд журналу "Единственная" також підтримав ту чи іншу акцію, наприклад: "Ребята от души благодарят за подарки... (*іде перелік фондів – К. Н.*) и Благотворительный фонд "Единственная", который организовал приезд детей на этот замечательный спектакль" [17, 128]. Взагалі слід підкреслити, що соціальні ініціативи ЗМІ, коли журналісти виходять за рамки професійних обов'язків і починають самі допомагати дітям й/або їхнім сім'ям, набувають помітний масовий характер [18; 19; 20].

У зв'язку з поширенням в Україні проблеми соціального сирітства важливим є вивчення та аналіз такої форми родинного виховання, як дитячий будинок сімейного типу (ДБСТ). За даними колишнього Державного комітету молодіжної політики, спорту і туризму, на початок 2000 року в Україні налічувалась 91 така сім'я, а на кінець 2004 р. – 132. Саме про такий дитячий будинок йдеться в публікації "Дом, где всегда ждут ребенка" журналу "Мир семьи" (2008, № 2).

Отже, роблячи попередні висновки, можна виділити такий комплекс проблем, пов'язаних з потребами матері та дитини, що є предметом уваги видань родинно-побутового типу: медичні і психологічні проблеми, що стосуються як фізичного, так і психічного стану здоров'я жінки і дитини (жіноче безпліддя, післяпологова депресія, дитячі хвороби); соціально-психологічні (адаптація жінки до мінливого життя, пошуки власної самореалізації, так би мовити, "одужання" після розлучення, виховання дітей з особливими потребами); соціальна незахищеність жінок і дітей (соціальне сирітство, дитяча безпритульність, домашнє насильство).

Окрім аналізу проблемно-тематичного аспекту висвітлення потреб матері та дитини, на сторінках журналів "Единственная", "Мир семьи", "Мама и я" цікаво також дослідити жанрову своєрідність подання матеріалів.

Як відомо, жанр журналістського твору – це стійкі особливості його тематико-змістовних характеристик, типу відображеної дійсності, композиції, стилістики. Обравши певний жанр для

публікації, журналіст має враховувати його особливості й можливості. Можливо, саме тому для висвітлення проблем матері та дитини журналісти досить часто обирають такі жанри: інформаційні – замітка, репортаж, інтерв'ю, питання-відповідь; аналітичні – рекомендації (поради), лист, коментар і досить рідко проблемну статтю; художньо-публіцистичні – нарис, портретний нарис, "життєві історії". Розглянемо детальніше деякі з них.

На сторінках жіночих і сімейних журналів досить часто трапляється такий інформаційний жанр, як інформаційна замітка. Вона невелика за обсягом (20–100 рядків), має заголовок (іноді й епіграф) і підпис автора. Наприклад, у № 8 за 2006 рік журналу "Единственная" вміщено інформаційну замітку про те, що діти-сироти зі шкіл-інтернатів і дитячих будинків м. Москви першими подивились мюзикл "Зов джунглей" [17, 128]. Такі замітки мають не тільки пізнавальний характер, але й виконують виховну функцію, позитивно впливаючи на аудиторію, викликаючи бажання підтримати, допомогти таким дітям.

У процесі висвітлення проблем матері та дитини журналісти досить часто вдаються до такого інформаційного жанру як репортаж. У журналі "Единственная" вміщено дуже багато репортажів про відомих жінок-дружин і жінок-матерів, які спромоглися на якийсь незвичайний вчинок. Наприклад, у номері 9 за 2006 рік вміщено репортаж про гімнастку Лілію Підкопаєву, яка усиновила малюка. На нашу думку, це фактологічно-документальний репортаж, написаний жваво й емоційно. Ця досить яскрава подія передана у хронологічній послідовності: спочатку розповідається про те, як відома гімнастка зустрілася і познайомилася зі своїм майбутнім чоловіком, потім – як вони одружилися і прийшли до рішення усиновити дитину. Актуальність цього репортажу обумовлюється гострою для сучасного суспільства проблемою – проблемою усиновлення покинутих дітей. Емоційно-оціночні репліки автора репортажу посилюють достовірність матеріалу, полегшують його сприйняття, емоційно збагачують оповідь, закликають наслідувати подібний досвід.

Жіночі видання також приділяють достатньо уваги такому інформаційному жанру, як інтерв'ю. Наприклад, у № 6 за 2007 рік журналу "Мир семьи" вміщено два інтерв'ю з жінками, які довго не могли завагітніти, а потім все ж таки стали щасливими матерями [21, 20–22]. Обидва інтерв'ю схожі на невимушену бесіду подруг-співрозмовниць, які добре розуміють одна одну. Журналістка ставить своїм співрозмовницям питання, близькі і зрозумілі читачкам журналу, які самі чекають невдовзі на малюка й піклують-

ся про безболісні пологи: "В каком роддоме ты рожала? Страшно было, когда отошли воды? Ребенок находился с тобой все время? Малыш дает вам с мужем спать по ночам? Муж помогает, не жалуется, что не высыпается?" та інші. Незважаючи на те, що прізвища жінок, які відповідали на питання, невідомі широкому загалу, піднята журналісткою тема обов'язково змусить жіночу аудиторію звернуту увагу на цей матеріал.

У цьому ж номері вміщено також інтерв'ю з відомою українською художницею Євгенією Гапчинською: "Евгения Гапчинская: Не стесняйтесь хвалить друг друга – лучше перехвалить, чем недохвалить" [22, 104–108]. Окрім питань про подальші творчі плани, співрозмовниця художниці, журналістка Марічка Смерека, також цікавиться історією родини героїні, її відносинами з чоловіком і дітьми, адже коло питань обумовлюється специфікою жіночих і сімейних видань: "Женя, у вас есть дочка – 14 лет. Как вы ее воспитываете? Когда она была помладше, шлепать приходилось?" [22, 105], або інше питання: "Как вы решились так рано рожать ребенка – вы ведь были еще совсем юными, не работали, особых средств к существованию не было?!" [22, 106].

На сторінках журналів "Единственная", "Мир семьи", "Мама и я" також досить часто трапляється такий інформаційний жанр, як питання-відповіді. І це не дивно, тому що зазначені журнали позиціонують себе як видання-порадники і видання-помічники у догляді та вихованні дитини, налагодженні подружніх та сімейних стосунків, збереженні фізичного й психічного здоров'я як жінки, так і дитини. Наприклад, у журналі "Мир семьи" є досить цікава рубрика, що має таку назву "Наша семья: папина страничка", в якій автори видання дуже часто використовують жанр питання-відповіді під промовистим і дуже цікавим заголовком: "Мамы спрашивают – папы отвечают": на одне з найактуальніших питань жінки-читачки журнал пропонує дати відповіді декільком чоловікам різного віку та професії. Жінка, таким чином, у змозі обрати відповідь, яка найкраще допоможе їй впоратися з проблемою чи вийти з небажаної ситуації.

Питанням-відповідям відведено багато місця в журналі "Мир семьи". Рубрика "Наше здоровье: семья", яка займає від трьох до п'яти сторінок і готується одним співробітником журналу, також містить відповіді на актуальні, гострі питання, які цікавлять жінку-матір, жінку-дружину: безболісні пологи, старіння без хвороб, боротьба з дитячими хворобами тощо. Причому питання набрано кольором і шрифтом, які відрізняються від кольору і шрифту

відповіді, обидва виділені в окремі колонки, які починаються заголовками, що відповідають змісту питання. Наприклад: "Старость без болезней", "Последствия менингита", "Как бороться с энурезом". Заголовок, набраний великим шрифтом, передує питанню і відповіді. Це дозволяє читачці відразу звернути увагу на ту інформацію, яка цікавить її найбільше.

У журналі "Единственная" також дуже широко представлений жанр питання-відповіді. У рубриці з обнадійливою й затишною назвою "Спроси – тебе помогут" друкуються питання читачок і відповіді кваліфікованих спеціалістів: дієтологів, лікарів, косметологів, психологів та інших фахівців. У цьому журналі є й інша рубрика із зрозумілою назвою, яка відразу відсилає до жанру питання-відповіді: "Женский вопрос". Питанням і відповідям передує заклик авторів рубрики: "Спроси! Если у тебя есть пикантный вопрос к мужчине, но ты никак не решаешься задать его напрямую, – обратись к нам! Мы поможем тебе разобраться. Найдем интересных и умных собеседников и спросим у них, что они думают по этому поводу" [23, 132]. Звертання "на ти" підкреслює розкутість і невимушеність спілкування журналу з читачками, змушує їх довіряти йому.

Досить поширеними в жіночих і сімейних виданнях є аналітичні жанри. Але вони теж мають власну специфіку, яка обумовлена особливостями видань для жінок. Предметом розгляду публікацій, які можна віднести до аналітичних жанрів, є типові для жінок побутові й соціальні ситуації, проблеми здоров'я, психологічні конфлікти.

Можна стверджувати, що такі аналітичні жанри, як рекомендації (поради), є домінуючими на сторінках жіночих і сімейних журналів. Саме в цій доступній формі жінки-дружини, жінки-матері отримують інформацію щодо правильного догляду за дитиною, її виховання; щодо того, як позбутися зайвих кілограмів і комплексів, як гарно і недорого відпочити, оздоровити дітей; як вийти з психологічної і фінансової кризи; як зберегти шлюб, зміцнити сім'ю або пережити депресію після розлучення, після втрати роботи.

Рекомендації (поради), як правило, не переобтяжені науковою термінологією та великою кількістю цифр. Вони досить легко сприймаються, тому що розбиті на окремі частини з підзаголовками і написані простою, зрозумілою навіть домогосподарці мовою. Автори рекомендацій завжди звертаються до своїх читачок "на ти", а сам виклад рекомендацій має вигляд звичайних, так би мовити, усних порад, які може давати подруга подрузі. Наприклад, так написані рекомендації щодо правильного

зберігання вітамінів: "Многие витамины разрушаются под действием солнечного света. Поэтому храни продукты в темноте. Хлеб держи в хлебнице, подсолнечное масло и крупы – за закрытой дверцей кухонного шкафа, лук и картофель – в кладовой, другие овощи, фрукты и зелень – в холодильнике" [24, 94–95]. Або інший, яскравіший приклад можливості інтимного, довірливого спілкування видання для жінок зі своїми читачками: "Если ты планируешь забеременеть, самый первый шаг – отказаться от курения и алкоголя. Как можно раньше" [25, 82–84].

Зауважимо, що, наприклад, у журналі "Единственная" майже в кожній рубриці містяться рекомендації (поради). Найчастіше цей жанр використовується в рубриках "Учебник моды", "Красота", "Тема месяца", "Психология", "Интим", "Азбука здоровья", "Хорошее самочувствие", "Наши дети", "Твоя работа" та інших. Є навіть такі рубрики, які містять тільки поради, тому їх назви самі говорять за себе: "Дельные советы", "Подсказки цветоводу" та інші.

До аналітичного жанру, який трапляється на шпальтах жіночих видань і висвітлює проблеми жінок і дітей, ми відносимо й проблемну статтю. Проблемні статті, що вміщені у виданнях для жінок, на нашу думку, є синтетичним жанровим утворенням, тому що вони містять і життєві історії, і роздуми автора статті, і коментарі фахівців, і навіть іноді уривки з бесіди чи інтерв'ю. Таке розмаїття жанрових вкраплень робить проблемну статтю цікавішою для жіночої аудиторії, легкою для сприйняття. Окрім того, роздуми автора завжди ілюструються яскравими фото, афоризмами видатних людей, короткими довідками з біографій зірок, які теж стикалися із зазначеною проблемою. Прикладом такої проблемної статті є публікація "Шокирующая правда о домашнем насилии в Украине", вміщена в журналі "Единственная" у № 9 за 2006 рік [8, 70–73]. Авторка статті апелює до життєвого досвіду, свідомості багатьох українських жінок, дає оцінку явищу домашнього насильства. Використовуючи прямі звертання до читачок, емоційно-забарвлену лексику, окличні речення, вона тим самим ніби веде пряму, безпосередню бесіду з читачками, намагаючись переконати їх, що існування цієї проблеми неабиякою мірою залежить і від самих жінок, які дуже часто мовчки терплять знуцання від чоловіків, не розповідаючи про це навіть своїм близьким.

Одним із розповсюджених аналітичних жанрів, в якому йдеться про проблеми жінок-матерів, є лист. Саме листами жіночий журнал розмовляє із читачками від імені колективного

жіночого "ми", що дає можливість останнім ототожнювати себе з журнальними образами, почути в голосах мовців зі сторінок журналу свій жіночий голос. Сама можливість оповідання від першої особи, пов'язана зі здатністю людини уявляти себе іншою, подумки дивитися на себе очима іншого.

В усіх журналах, що є предметом нашого аналізу, започатковані рубрики, в яких видання вміщують листи своїх читачок. У журналі "Мама и я" ці рубрики мають назви "Мама, пиши!" і "Это мой ответ"; у популярному виданні для жінок "Единственная" є рубрики "Почтовый ящик" і "Любимое письмо"; у семейному журналі "Мир семьи" є рубрика під назвою "Отклики". Цікавим для аналізу, на нашу думку, є лист, вміщений у рубриці "Это мой ответ" у журналі "Мама и я" № 11 за 2008 рік. Авторка листа з міста Лубни, апелюючи до особистого досвіду, розповідає власну історію боротьби за здоров'я сина, якому лікарі встановили діагноз "порок сердца, несовместимый с жизнью" [12, 60]. Жінка переконує своїх уявних співрозмовниць ніколи не втрачати надію, сподіватися на підтримку людей, і вірити, що мати заради дитини спроможна зробити неможливе.

Зауважимо, що факт залучення особистого досвіду, що звичайно має місце у листах, характеризує не тільки саме цей жанр, він є відмінною рисою жіночої преси. Особистий досвід, до якого апелюють авторки статей, з одного боку, і читачки у своїх листах, з іншого, дозволяє ширше поглянути на проблему, виявити її наявність не "de jure", а "de facto". Це також породжує особливий тип своєрідної суб'єктивістської об'єктивності, настроїв інтимності й щирості і сприяє відкритому діалогу. У результаті народжується атмосфера жіночої взаємопідтримки й солідарності, новий стиль ділової та емоційної взаємодії жінок.

Серед матеріалів, які розповідають про складні жіночі долі, висвітлюють проблеми жінок-матерів і їхніх дітей трапляються й такі, що належать до художньо-публіцистичних жанрів. Насамперед, це численні "життєві історії", які завжди викликають зацікавленість читачок. Головне в таких історіях – позитивний і технологічний підхід плюс цілеспрямованість. При цьому увага приділяється не процесу внутрішніх змін, що звичайно мають місце у реальному жіночому житті, а зовнішнім життєвим обставинам, які й диктують застосування тієї або іншої внутрішньої установки. Звідси оптимістичність настроїв і фіналів усіх історій життя, описаних у жіночих журналах: відновлення норми й стабільності. Саме такими є історії, вміщені у рубриках "Женская судьба" і "История любви" журналу "Единственная".

Висока технологічність рішення будь-яких життєвих проблем, уміння з гідністю вийти з будь-якої ситуації створюють ефект нескінченності: немає нічого неможливого, у житті немає втрат, ніколи не пізно все почати знову. Такі "життєві історії" мають терапевтичний ефект і діють як заспокійливі ліки.

Узагальнюючи, можемо констатувати, що, висвітлюючи проблеми жінки-дружини, жінки-матері та дитини, автори журналів "Единственная", "Мир семьи", "Мама и я" частіше вдаються до інформаційної замітки, репортажу, інтерв'ю; досить активно "насичують" сторінки вказаних видань рекомендаціями (порадами), листами читачок, інколи вдаються до проблемних статей (але не в чистому вигляді). Серед художньо-публіцистичних жанрів автори журналу "Единственная" надають перевагу "життєвим історіям".

Отже, останнім часом проблеми дитинства і материнства все частіше стають предметом зацікавлення ЗМІ. Це пояснюється декількома причинами: намаганням ЗМІ привернути увагу суспільства до проблем, пов'язаних зі становищем дітей в Україні; зі зміною статусу жінки, яка повинна одночасно бути матір'ю і мати власну кар'єру, реалізувати власну індивідуальність та перейматись своїм виглядом; нарешті, бажанням ЗМІ допомогти батькам у вихованні дитини й подоланні сімейних конфліктів.

Не є секретом, що, насправді, абсолютно усіма проблемами дітей (як-от: харчування, режим дня, навчання, одяг, відвідування культурних закладів, лікування та ін.) опікується сучасна жінка-мати. Це підтверджує проблемно-тематичний аналіз обраних друкованих видань "Единственная", "Мир семьи", "Мама и я". Окрім того, можна виділити такий комплекс проблем, пов'язаних з потребами жінки-матері та дитини, що є предметом уваги цих видань: медичні і психологічні проблеми, що стосуються як фізичного, так і психічного стану здоров'я жінки і дитини (жіноче безпліддя, післяпологова депресія, дитячі хвороби); соціально-психологічні (адаптація жінки до мінливого життя, пошуки власної самореалізації, так би мовити "одужання" після розлучення, виховання дітей з особливими потребами); соціальна незахищеність жінок і дітей (домашнє насильство, соціальне сирітство, дитяча безпритульність) та інші.

Висвітлюючи проблеми жінки-дружини, жінки-матері та дитини, автори журналів "Единственная", "Мир семьи", "Мама и я" частіше вдаються до таких інформаційних жанрів, як замітка, репортаж, інтерв'ю, питання-відповіді; використовують багатий потенціал аналітичних жанрів, таких як рекомендації (поради), проблемна стаття, лист. Серед худож-

ньо-публіцистичних жанрів автори журналу "Единственная" надають перевагу "життєвими історіям". У журналах "Мир семьи", "Мама и я", що, до речі, пояснюється їхньою специфікою (це науково-популярні журнали практичних порад для матерів), цей жанр відсутній.

Сім'я, материнство та інші традиційні цінності, як і раніше, є важливими життєвими цінностями для сучасної людини. Жіночі і сімейні журнали формують відповідні уявлення про сім'ю, виховання дітей, поєднання сімейного життя, материнства із суспільною діяльністю, кар'єрою. Дослідження проблемно-тематичного, жанрового аспектів вказаних видань, визначення впливу жіночих і сімейних журналів на свідомість жіночої аудиторії, з'ясування їхньої ролі у формуванні жіночої особистості (жінки-дружини, жінки-матері) є перспективними завданнями гендерних студій у журналістикознавстві.

1. *Ажгихина Н.* Гендерные стереотипы в современных масс-медиа // Гендерные исследования. – М., 2000. – Вып. 5. – С. 261–273.

2. *Ажгихина Н.* "Железная леди" или Баба Яга? "Женская тема" в современной российской прессе : материалы Первой Российской летней школы по женским и гендерным исследованиям ["ВАЛДАЙ-96"]. – М., 1997. – С. 43–46.

3. *Грибанова Л. В.* Проблемы детства в информационном поле СМИ // Проблематика СМИ: Информационная повестка дня : учеб. пособ. для студ. вузов / под ред. М. В. Шкондина, Г. С. Вычуба, Т. И. Фроловой. – М., 2008. – С. 209–222.

4. *Гусева Ю.* Динамика репрезентации образа женщины-политика в женских журналах // Гендерные исследования и гендерное образование в высшей школе. – Ч. 1. – Иваново, 2002. – С. 115–119.

5. *Проневская И. В.* Образ семьи в средствах массовой информации // Вестник МГУ. Сер. 18. Социология и политология. – 2003. – № 4. – С. 159–166.

6. *Алексеевко Т.* Формування компетентності молоді сім'ї у вихованні дитини та подоланні конфліктів // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2006. – № 4. – С. 39–44.

7. *Заглада Л.* Одинокая мама в поисках мужа // Мир семьи. – 2008. – № 2. – С. 12–15.

8. *Скрипка Е.* Шокирующая правда о домашнем насилии в Украине // Единственная. – 2006. – № 9. – С. 70–73.

9. *Адоньева Е.* Первые трудности первоклашек // Мир семьи. – 2008. – № 9. – С. 46–49.

10. *Ливинская С.* Первый раз – в пятый класс // Мир семьи. – 2008. – № 9. – С. 50–52.

11. *Любимое письмо* // Единственная. – 2006. – № 1. – С. 12.

12. *Чудеса* бывают // Мама и я. – 2008. – № 11. – С. 60–61.

13. *У нашего* будущего малыша уже есть старший брат: беседа Ярославы Кудрявцевой с Лилией Подкопаевой // Единственная. – 2006. – № 9. – С. 13–14.

14. *Шапаренко В.* Ребенок "из пробирки" // Мир семьи. – 2008. – № 6. – С. 62–63.

15. *Конвенция* про права дитини : зб. документів. – Львів, 1995. – С. 29–49.

16. *Пусть* всегда буду я // Единственная. – 2006. – № 8. – С. 115.

17. *Шелест Л.* Зов джунглей // Единственная. – 2006. – № 8. – С. 128.

18. *Помоги* девочке выжить // Единственная. – 2006. – № 1. – С. 60.

19. *Помоги* победить рак // Единственная. – 2006. – № 4. – С. 146.

20. *Шелест Л.* 5 лет Катя ухаживает за больной мамой // Единственная. – 2006. – № 1. – С. 74–76.

21. *Счастливые* мамы // Мир семьи. – 2007. – № 6. – С. 20–22.

22. *Смерека М.* Евгения Гапчинская: Не стесняйтесь хвалить друг друга – лучше перехвалить, чем недохвалить // Мир семьи. – 2007. – № 6. – С. 104–108.

23. *Женский* вопрос // Единственная. – 2006. – № 4. – С. 132.

24. *Витамины:* максимум пользы // Единственная. – 2006. – № 4. – С. 94–96.

25. *Витренко В.* Хочу так, чтобы забеременеть! // Единственная. – 2006. – № 4. – С. 82–84.